

06/2021

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia

Tiivistelmä

Satu Nivalainen, Aart-Jan Riekhoff,
Sanna Tenhunen ja Janne Salonen

Osittainen vanhuuseläke

Eläkkeen ottajien muotokuva 2017–2020

Tämä raportti keskittyy osittaiseen vanhuuseläkkeeseen, uuteen eläkeuudistukseen, joka tuli mahdolliseksi vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä. Vuoden 2017 helmikuusta alkaen on ollut mahdollista ottaa 25 tai 50 prosenttia kertyneestä työeläkkeestä maksuun osittaisena vanhuuseläkkeenä. Osittaisen vanhuuseläkkeen voi ottaa varhennettuna, ennen alinta vanhuuseläkeikää tai lykättynä, alimmassa vanhuuseläkeikässä tai sen jälkeen. Varhennettuna eläkkeen voi nykyisin aloittaa aikaisintaan 61 vuoden iässä. Varhennettuna otettuun osittaiseen eläkkeeseen tehdään varhennusvähennys. Ainoa ehto eläkkeen saamiselle on, että henkilö ei saa mitään työeläkettä. Osittainen vanhuuseläke ei aseta mitään vaatimuksia tai rajoituksia tuloille tai työtunneille ennen eläkkeen nostamista tai sen jälkeen.

Tutkimme osittaisen vanhuuseläkkeen aloittaneita henkilöitä. Käytämme kokonaisrekisteriaineistoa henkilöistä, jotka aloittivat osittaisen vanhuuseläkkeen vuosina 2017–2020 ja henkilöistä, joiden olisi ollut mahdollista aloittaa eläke. Tarkastelemme kuvailevan analyysin kautta eläkkeen maksuun ottaneiden taustatekijöitä sekä eläkkeen ottaneiden osuutta eläkkeeseen oikeutettujen joukossa. Teemme myös mallitarkastelun eläkkeen aloittaneiden ominaisuuksista. Varhennettuna ja lykättynä eläkkeen aloittaneita tarkastellemme erikseen. Lisäksi tarkastelemme vuonna 1956 syntyneiden osittaisen vanhuuseläkkeen nostajien työmarkkinasiirtymiä 59 vuoden

iästä 64 vuoden ikään, eli kaksi vuotta ennen eläkkeen ottamista ja kolme vuotta sen jälkeen. Luomme myös ensimmäisen silmäyksen niihin, jotka ovat siirtyneet osittaiselta vanhuuseläkkeeltä varsinaiselle vanhuuseläkkeelle.

Valtaosa ottaa eläkkeen varhennettuna ja ottaa maksuun 50 prosenttia eläkkeestä

Vuosina 2017–2020 aloitettiin yhteensä 47 337 osittaista vanhuuseläkettä. Valtaosa (90%) on aloittanut eläkkeen varhennettuna, ennen alinta vanhuuseläkeikää. Varhennettuna eläkkeen on ottanut yhteensä 42 706 henkilöä vuosina 2017–2020. Varhennettuna otettujen eläkkeiden osuus on kasvanut tarkastelujakson aikana 86 prosentista (vuonna 2017) 93 prosenttiin (vuonna 2020). Samaan aikaan varhennuskuukausien määrä on kasvanut 22 kuukaudesta 29 kuukauteen. Osa tästä kasvusta selittyy alimman vanhuuseläkeiän nousulla; alin vanhuuseläkeikä on noussut kolme kuukautta jokaisella kohortilla, kun taas osittaisen vanhuuseläkkeen alaikäraja on pysynyt 61 vuodessa. Eläkkeen lykätynä ottaneet ovat aloittaneet eläkkeen keskimäärin 12 kuukautta alimman eläkeiän jälkeen.

Kahdesta vaihtoehdosta on suositumpaa ottaa maksuun 50 prosenttia kertyneestä työeläkkeestä. Vuonna 2017 noin 87 prosenttia osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista valitsi 50 prosenttia eläkkeestä, vuonna 2020 vastaava osuus oli 82 prosenttia.

Varhentajista suurin osa on työssä, työttömyys liittyy liki neljännekseen aloitetuista eläkkeistä

Yleisin ikä aloittaa osittainen vanhuuseläke on 61 vuotta; noin puolet eläkkeen varhennettuna ottaneista nosti eläkkeen tässä iässä. Miesten osuus varhentajista on lähes 60 prosenttia. Valtaosa, 80 prosenttia, eläkkeen varhennettuna ottaneista oli työssä ennen eläkkeen aloittamista. Työttömyys liittyy neljännekseen aloitetuista eläkkeistä: noin 15 prosenttia oli työttömänä eläkkeen aloittamista edeltävän vuoden lopussa ja seitsemän prosenttia joutui työttömäksi eläkkeen aloittamisvuonna.

Yli 80 prosenttia varhentajista on taustaltaan palkansaajia ja noin 15 prosenttia yrittäjiä. Miehillä yleisin sosioekonominen tausta on työntekijä, naisilla alempi toimihenkilö. Julkisella sektorilla työskentelee noin 30 prosenttia eläkkeen aloittaneista. Naisilla tämä osuus on suurempi: liki puolet eläkkeen varhennettuna ottaneista naisista työskenteli julkisella sektorilla.

Eläkkeen varhennettuna aloittaneilla on taustalla pitkä työura. 40 prosentilla työura oli 35–40 vuotta ja 30 prosentilla työuraa oli 40 vuotta tai enemmän. Varhentajia on kaikista tuloryhmistä: 20 prosenttia kuului alimpaan tuloneljännekseen ja ylimmästä tuloneljänneksestä oli 25 prosenttia.

Noin seitsemän prosenttia eläkkeeseen oikeutetuista ottaa eläkkeen varhennettuna vuosittain

Eläkkeen alkavuus ilmaisee eläkkeen ottajien osuuden suhteessa eläkkeeseen oikeutettuihin. Vuotuinen varhennettun osittaisen vanhuuseläkkeen alkavuus on ollut melko vakaa: joka vuosi noin seitsemän prosenttia eläkkeeseen oikeutetuista on aloittanut eläkkeen. Miehillä alkavuus on naisia korkeampaa, liki yhdeksän prosenttia miehistä on ottanut eläkkeen joka vuosi. Naisilla vastaava luku on alle kuusi prosenttia.

Kun taustatekijöitä tarkastellaan yksi kerrallaan, alkavuudet ovat keskimääräistä korkeampia 61-vuotiailla, työllisillä, yksityisellä sektorilla työskentelevillä ja yrittäjillä. Keskimääräistä matalammaksi alkavuus jää esimerkiksi ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla, julkisella sektorilla työskentelevillä ja ylemmillä toimihenkilöillä. Kaikissa väestöryhmissä miesten alkavuudet ovat naisia korkeampia. Esimerkiksi noin 13 prosenttia 61-vuotiaista miehistä on aloittanut osittaisen vanhuuseläkkeen, kun 61-vuotiailla naisilla vastaava osuus on reilut kahdeksan prosenttia. Samaten 10 prosenttia miesyrittäjistä on ottanut varhennettun eläkkeen joka vuosi. Naisyrittäjistä eläkkeen on ottanut noin seitsemän prosenttia.

Miehet, 61-vuotiaat, yrittäjät ja työttömät ottavat varhennettun osittaisen vanhuuseläkkeen todennäköisimmin

Mallinnustulosten perusteella voidaan tarkastella, missä ryhmissä todennäköisyys siirtyä varhennettulle osittaiselle vanhuuseläkkeelle on muita ryhmiä korkeampi tai matalampi, kun muiden tekijöiden vaikutus on vakioitu. Vuosille 2017–2020 tehtiin erilliset mallit.

Mallinnustulosten mukaan osittaista vanhuuseläkettä varhennettuna ottavat todennäköisimmin miehet, 61-vuotiaat, yrittäjät ja työttömät. Myös työttömäksi tulo tarkasteluvuoden aikana lisää eläkkeen ottamisen todennäköisyyttä. Jos osittaisen eläkkeen ottaja on palkansaaja, hän on useammin alempi kuin ylempi toimihenkilö ja työskentelee harvemmin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Lisäksi osittaisen eläkkeen ottaja on suorittanut alemman korkea-asteen tutkinnon useammin kuin ylemmän korkea-asteen tutkinnon. Työuran pituus ja tulot vaikuttavat osittaisen vanhuuseläkkeen ottamiseen: eläkkeen ottajilla on takanaan muita pidempi työura ja heillä on pienemmät tulot. Parisuhteessa olevat ottavat osittaisen eläkkeen useammin. Lisäksi varhennettun osittaisen vanhuuseläkkeen ottajat asuvat useammin korkeamman työttömyyden alueilla.

Varhennettun osittaisen vanhuuseläkkeen ottavat miehet ja naiset ovat osittain erilaisia

Miehille ja naisille tehdyt erilliset mallit osoittavat, että ikä, yrittäjyystausta, koulutus, työskentelysektori, työttömäksi joutuminen ja työuran pituus ovat varhennettun osittaisen vanhuuseläkkeen ottamisen taustalla molemmilla sukupuolilla. 61-vuotiaat, yrittäjät, yksityisellä sektorilla työskentelevät, alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneet, työttömäksi joutuneet ja ne, joilla on pidempi työura ottavat eläkkeen muita todennäköisemmin sekä miesten että naisten joukossa.

Miesten ja naisten välillä on myös selkeitä eroja. Yleisesti ottaen, miehet ovat naisia selväpiirteisempi ryhmä työmarkkina-aseman, sosioekonomisen aseman ja asuinalueen suhteen. Työttömät miehet ottavat varhennetun osittaisen vanhuuseläkkeen muita useammin. Miehet, jotka työskentelevät alempana toimihenkilönä tai työntekijänä, ottavat eläkkeen useammin kuin ylemmät miestoimihenkilöt. Pienituloisemmat miehet ottavat eläkkeen useammin lukuun ottamatta vuotta 2020, jolloin tulot eivät olleet merkittävä tekijä eläkkeen ottamisen taustalla. Maaseudulla asuvat miehet ottavat eläkkeen harvemmin, ja korkeamman työttömyyden alueilla asuvat miehet ottavat eläkkeen useammin. Sen sijaan useimpina vuosina varhennetun osittaisen eläkkeen ottavat miehet eivät perhetilanteeltaan eroa muista miehistä.

Naisilla taustatekijät ovat hieman erilaisessa yhteydessä varhennetun osittaisen eläkkeen ottamiseen. Toisin kuin työttömät miehet, työttömät naiset eivät ota eläkettä muita todennäköisemmin. Useimpina vuosina alempien ja ylempien naistoimihenkilöiden välillä ei ole eroa eläkkeen ottamisessa. Pienituloisemmat naiset ottavat eläkkeen useammin kaikkina vuosina. Miehistä poiketen parisuhteessa elävät naiset ottavat eläkkeen useammin. Asuinalueeltaan eläkkeen ottavat naiset eivät poikkea muista naisista ja useimpina vuosina alueen työttömyysasteella ei ole merkitystä naisten osittaisen eläkkeen ottamisessa.

Alle kaksi prosenttia eläkkeeseen oikeutetuista ottaa osittaisen vanhuuseläkkeen lykättynä vuosittain

Osittaisen vanhuuseläkkeen lykättynä ottaminen on selvästi varhennettuna ottamista harvinaisempaa. Lykättynä osittaisen vanhuuseläkkeen otti 14 prosenttia kaikista osittaisen vanhuuseläkkeen ottajista vuonna 2017 ja seitsemän prosenttia vuonna 2020. Yhteensä lykättyjä osittaisia vanhuuseläkkeitä on aloitettu 4 631 vuosina 2017–2020.

Eläkkeen lykättynä ottavat eroavat ominaisuuksiltaan eläkkeen varhennettuna ottaneista. Eläkkeen lykättynä ottavien keskuudessa miesten ja naisten osuus on liki yhtä suuri. Yleisin ikä aloittaa lykätty eläke on 64; vuonna 2020 noin 60 prosenttia eläkkeen lykättynä aloittaneista oli 64-vuotiaita. Hyvin suuri osa, 90 prosenttia, oli työssä ennen eläkkeen ottamista ja työttömiä eläkkeen lykättynä ottaneissa oli vain vähän (7–11%). Yli 90 prosenttia eläkkeen lykättynä ottaneista on taustaltaan palkansaajia ja vain pieni osa yrittäjiä (4–7%). Julkisella sektorilla työskentelee liki 45 prosenttia osittaisen vanhuuseläkkeen lykättynä ottaneista. Eläkkeen lykättynä ottaneilla on takanaan pitkä työura: noin puolella työura oli vähintään 40 vuotta. Eläkkeen lykättynä ottaneet ovat usein suurituloisia: noin 40 prosenttia kuului ylimpään tuloneljännekseen ja alimpaan tuloneljännekseen kuuluvia oli vain noin kuusi prosenttia.

Vuosittainen lykättynä otetun osittaisen vanhuuseläkkeen alkavuus on ollut alle kaksi prosenttia. Alkavuudessa ei ole eroa miesten ja naisten välillä. Kun tarkastellaan taustatekijöitä yksi kerrallaan, alkavuus on keskimääräistä korkeampaa esimerkiksi ylempien korkeasteen tutkinnon suorittaneilla, julkisen sektorin palkansaajilla ja ylempillä toimihenkilöillä. Näissä ryhmissä alkavuus on noin kaksi prosenttia. Keskimääräistä matalampaa alkavuus on esimerkiksi perusasteen koulutetuilla ja työttömillä. Näissä ryhmissä alkavuus on alle prosentin.

Korkeasti koulutetut, pitkän työuran tehneet ja hyvätuloiset ottavat lykätyn osittaisen vanhuuseläkkeen todennäköisemmin

Mallinnustulokset kertovat, että osittaisen vanhuuseläkkeen varhennettuna ottavista poiketen lykättynä eläkkeen ottamisessa ei ole suuria eroja miesten ja naisten välillä. Korkeasti koulutetut ja yksin elävät ottavat eläkkeen lykättynä muita useammin. Lisäksi pidempi työura ja korkeammat tulot lisäävät eläkkeen lykättynä ottamista. Kun muut tekijät on vakioitu, työskentelysektorien välillä ei ole eroa lykätyn eläkkeen ottamisessa. Eläkkeen lykättynä ottaneet eivät myöskään useimpina vuosina poikkea työmarkkina-asetaltaan muista. Toisin kuin varhennettuna eläkkeen ottavissa, yrittäjät ottavat eläkkeen lykättynä muita harvemmin, eikä ylempien ja alempien toimihenkilöiden välillä ole eroa eläkkeen ottamisessa. Lykättynä osittaisen vanhuuseläkkeen ottavat ovat siis hyvin erilaisia eläkkeen varhennettuna ottaneisiin verrattuna.

Tarkastelussa työuran loppupään työmarkkinasiirtymät vuonna 1956 syntyneillä osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneilla

Sekvenssianalyysiä käytettiin osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneiden työmarkkinasiirtymien tarkastelussa. Vuonna 1956 syntyneet olivat ensimmäinen ikäluokka, joka pystyi ottamaan osittaisen vanhuuseläkkeen 61-vuotiaana. Kun 1956 syntyneitä osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneita tarkastellaan 59 ikävuoden täyttämiskuukaudesta 64 vuoden täyttämiskuukauteen, voidaan erottaa kolme erilaista vaihetta. 59 vuoden iästä 61 ikävuoteen suurin osa oli työllisenä, työttömänä tai työvoiman ulkopuolella. 61 ikävuoden ja 63,5 ikävuoden välillä suurin osa otti osittaisen vanhuuseläkkeen, valtaosa aikaisemmin kuin myöhemmin. 63,5 ikävuoden kohdalla tämä kohortti saavutti vanhuuseläkeoikeuden ja suurin osa osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista siirtyi varsinaiselle vanhuuseläkkeelle, vaikkakin huomattava vähemmistö jatkoi työskentelyä osittaisen vanhuuseläkkeen ohella. Näistä vaiheista pystyttiin erottelemaan neljä tyypillistä trajektoria tai klusteria osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneiden joukossa: 1: ”Työllinen ja osittainen vanhuuseläke, heti”, 2: ”Työllinen ja osittainen vanhuuseläke, myöhemmin”, 3: ”Työttömyysetuus ja osittainen vanhuuseläke” ja 4: ”Vain osittainen vanhuuseläke”.

Suurin osa osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista jatkaa työskentelyä, työttömänä eläkkeen aloittaneet pysyvät työttömänä

Työskentelyä jatkaneet osittaisen vanhuuseläkkeen ottajat ryhmiteltiin kahteen klusteriin. Pääasiallinen ero klusterin 1 (44 % osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista) ja klusterin 2 (31 % eläkkeen ottaneista) on se, että ensimmäisessä osittainen vanhuuseläke otettiin melkein heti, kun siihen oli oikeus ja jälkimmäisessä eläke otettiin vasta myöhemmin. Silti tulos on yhteneväinen: nämä henkilöt jatkoivat työssä pitkään, usein jopa alimman vanhuuseläkeiän yli. Näille henkilöille osittainen vanhuuseläke voi tarjota lisätuloja tai mahdollisuuden vähentää työtunteja. Tämä on voinut auttaa heitä pidentämään työuriaan, vaikkakaan tämä tutkimus ei kerro, mitä nämä henkilöt olisivat tehneet, mikäli eivät olisi ottaneet osittaista vanhuuseläkettä.

Hieman pienempi klusteri (18 % eläkkeen ottaneista) koostuu henkilöistä, jotka olivat työttömiä ja ottivat työttömyysetuuden rinnalle osittaisen vanhuuseläkkeen. Monet olivat työttömiä jo ennen 61 vuoden ikää ja ottivat osittaisen vanhuuseläkkeen heti kuin mahdollista, mutta joukossa oli myös niitä, jotka ottivat osittaisen eläkkeen vasta myöhemmin tai jotka tulivat työttömäksi vasta 61 ikävuoden jälkeen. Suurin osa pysyi työttömänä vanhuuseläkeikänsä saakka ja jopa sen jälkeenkin. Näille henkilöille osittainen vanhuuseläke näyttää toimivan lisätulona työttömyysetuuden ohella.

Lisäksi on myös pieni ryhmä (8 % eläkkeen ottajista), joka otti osittaisen vanhuuseläkkeen, mutta joilla ei ollut mitään muuta (rekisteröityä tai eläkevakuutettua) tulonlähdettä. Näyttää siis siltä, että nämä henkilöt olivat täysin riippuvaisia osittaisen eläkkeen saadusta tulosta. Ennen 61 vuoden ikää osa tästä joukosta oli vielä työssä. Näille henkilöille osittainen vanhuuseläke on voinut tarjota varhaisen reitin poistua työelämästä. Toinen ryhmä ei ollut työssä ennen 61 vuoden ikää ja pysyi työmarkkinoiden ulkopuolella myös osittaisen vanhuuseläkkeen ottamisen jälkeen. Osittainen vanhuuseläke toi tälle ryhmälle tuloja, kun niitä ennen osittaista vanhuuseläkettä ei mahdollisesti ollut lainkaan.

Osittaisen vanhuuseläkkeen kesto keskimäärin 19 kuukautta

Tutkimuksessa luotiin myös katsaus niihin, jotka olivat siirtyneet osittaiselta vanhuuseläkkeeltä vanhuuseläkkeelle. Vuoden 2020 loppuun mennessä noin 38 prosenttia osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneista oli lopettanut osittaisen vanhuuseläkkeen ja siirtynyt vanhuuseläkkeelle. Huomattava osa näistä henkilöistä on vanhemmista ikäluokista, jotka aloittivat osittaisen eläkkeen myöhemmin. Jos he ovat nuoremista kohorteista, he ovat pääosin henkilöitä, jotka ovat siirtyneet vanhuuseläkkeelle melko pian alimman vanhuuseläkeikänsä jälkeen. Tämän vuoksi tämä tarkastelu ei ole yleistettävissä osittaisen vanhuuseläkkeen ottaneisiin, vaan tarjoaa vain ensimmäisen silmäyksen lopettuihin osittaisiin vanhuuseläkkeisiin.

Tulosten mukaan vanhuuseläkkeeseen loppuneet osittaiset vanhuuseläkkeet ovat kestäneet keskimäärin 19 kuukautta. Varhennettuna otettujen osittaisen vanhuuseläkkeiden kesto on keskimäärin 20 kuukautta ja lykättynä otettujen keskimäärin 15 kuukautta. Lopullisen vanhuuseläkkeen ja osittaisen vanhuuseläkkeen suhde on 4,6 niillä, jotka ottivat 25 prosenttia eläkkeestään maksuun osittaisena vanhuuseläkkeenä ja 2,5 niillä, jotka ottivat 50 prosenttia eläkkeestään. Suhdeluku kuvastaa sitä, että osittainen vanhuuseläke eläke on alle 25 tai 50 prosenttia lopullisesta vanhuuseläkkeestä. Eläkkeen varhennettuna ottaneilla taustalla on osittain osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tehtävä varhennusvähennys. Eläkkeen lykättynä ottaneilla taustalla on osittain lopulliseen eläkkeeseen tehtävä lykkäyskorotus. Myös osittaisen eläkkeen nostamisen jälkeen työstä kertynyt uusi eläke selittää eroa. Suhdeluvussa ei ole suurta eroa eläkkeen varhennettuna ja lykättynä ottaneiden kesken.

Julkaisu on saatavana vain englanniksi:

Partial old-age pension – a picture of claimants in 2017–2020
Finnish Centre for Pensions, Studies 06/2021

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-341-7>

www.julkari.fi > [Eläketurvakeskus](#) > [Julkaisut](#)

ISBN 978-951-691-341-7 (PDF)

ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 41120
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 41120
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus
Finland
Phone +358 29 41120
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi

> [julkaisut](#)